

C MEDLEMSBLAD

for

AUSTMARKA

HISTORIELAG

Nr. 24. SEPTEMBER 1984.

NYTT FRA LAGET

Finnstigmarsjen

ble arrangert på Austmarkadagen sankthans. Det vil være en overdrivelse å si at marsjen ble noen stor suksess denne gang med surt vær og bare 41 deltakere.

Etter 5 år har vi iallfall oppnådd å få en godt opptrampet Finnstig som vil holde seg synlig mange år framover.

Men med stadig synkende oppslutning om Finnstigmarsjen de tre siste åra, bør vi vurdere hvorvidt marsjen skal fortsette og i så fall i hvilken form. Et alternativ kan være å arrangere tilsvarende marsjer på gjengrodde stier/veger som f.eks. kjerkevegen mot Matrand til Billingen, gamle Åbogen-vegen om Kjellerhullet eller andre interessante ferdselsårer som er i ferd med å gå i glemmeboka. Har leserne noen mening om dette, hører vi gjerne om det.

Sommerturen

til Dalarne og Røros 20.- 22. juli ble en fin opplevelse for 32 deltakere. Bjørn Olsen sto for transporten og tok lange dagsetapper med godt humør. Det som har festet seg etter turen er bl.a. skianlegget i Falun, feboden Frøsås ved Orsa og vandring i bergstaden Røros.

Det foreligger flyktige planer om å legge neste års tur til Stockholm, Helsingfors og muligens Leningrad. Vi hører gjerne om det er interesse for en slik tur.

Finnskogprosjektet

er navnet på et prosjekt for å bevare bebyggelse på Finnskogene. Riksantikvaren er tildeelt 500 000 kroner som Gruetunet skal forvalte, og det er nå mulighet til å sette i stand forfallstruede finnehus.

Styret i historielaget har hatt møte med Birger Nesholen ved Gruetunet, og kommet fram til at hustak i Kvåho og Nordre Varaldskog skal repareres. Tiltaket er avhengig av at det kan skaffes ledigmeldte snekkere gjennom Arbeidsformidlingen. Dersom dette lykkes, vil et arbeidslag sette i gang på Varaldskogen i høst.

Tilbud om røykstue.

Emma Rønning på Skotterud tilbød laget tømmer fra ei røykstue som har stått på Austmarka.

Oddvar Jakobsen og Erling Wang var i sommer og tittet på tømmeret og fant ut at det var i så dårlig forfatning at det ikke lot seg oppføre igjen.

Å.S.

GAMLE VISER

Innsamlingen har fortsatt, og nå tar vi med en vise i sin helhet. Den er blitt sunget før i tiden på Austmarka. Jeg fikk av skriften av Emma Westby. Hun hadde fått den av Karen Gran, som igjen hadde fått den av Emma Haget.

Noen vers av samme sang står også i en visebok jeg har fått låne av Elida Skjønhaug. De to variantene var så godt som helt like. I vers 7 er det en uklarhet som sikkert

skyldes misforståelse på den lange vandringen en slik vise foretar. Kanskje noen vet hvordan de to siste linjene skal være?

F.Å.

KOM LYTT TIL ET RÅD

Kom lytt til et råd fra din moder, min gutt, mens ennå i hjemmet du står.

Jeg vet du skal ut, og kan hende det nu er den siste formaning du får.

2. Her har du en Bibel på reisen, min gutt, du ser at dens omslag er slitt.

Men les du den Bibel hver eneste dag, den til himlen deg fører til sist.

3. Der finnes vel glæder på jorden, min gutt, dem har vi i overflod av.

Men en moder Gud giver ei flere enn en, og hun legges snart i sin grav.

4. Jeg kunne nok gitt deg på reisen, min gutt, en gave av sølv eller gull.

Men les du den Bibel, hvert eneste blad, den av evige skatter er full.

5. Se opp til mitt dødsbleke ansikt, min gutt, du ser at det falmet nu er.

Et skjønnere ansikt du visstnok får se, men ingen som har deg så kjær.

6. Snart vokser det mos på min gravhøy, min gutt, den arm som deg løftet er stiv.

Men husk at en moders formaning og bønn skal leve om moder er død.

7. Jeg ga deg til Gud i din vugge, min gutt, din moder har gjort hva hun kan.

Kun et skritt ifra dødens velsignede havn kan drepe mitt elskede barn.

8. Kom ennå en gang la oss bede, min gutt, kom bøy dine kne før du går.

Velsignede Fader i tusinde fold, ta lammet før ulven det når.

FRA KIRKEBØKENE

Oddvar Jakobsen skriver i et brev:

Jeg sender kopier av de første sidene i "Communicants-Register vedkommende dem, der gaae til Alters i Østmarken Kirke."

Boka ble funnet på skoleloftet av vaktmesteren, og vi vet ikke hvordan den kan ha havnet der. Registeret strekker seg fra 1860 til 1873 og er på 146 tettskrevne sider. Med ca 50 navn på hver side blir det bortimot 7300 navn som er skrevet inn i boka i løpet av disse 13 åra.

På de to neste sidene tar vi med en kopi fra 1860 og 1861. Vi får bare håpe det blir leselig, og at noen kan finne kjente navn her.

Vi skjønner at det å gå til alters var vanlig før i tiden. En eller to ganger burde en gå pr. år. Det ble altså ført register, så presten kunne følge med og se om noen skoftet. Altergang ble sett på som et bevis for at en var et skikkelig menneske.

Denne massealtergangen avtok i siste halvdel av 1800-tallet, men det ser altså ut til at skikken holdt seg ganske lenge på Austmarka.

F.Å.

1861
Ole Guliksen Tomteberg f.
Ole Olsson Kien f.
2daa Julidag 1860

Amund Amundsen Jahnsen f.
Anders Haugen Bastad f.
Aune Amundsen Jahnsen f.
Amund Amundsen Jahnsen f.
Hans Henriksen Bastad f.
Erik Eriksson Botvick f.
Aune Amundsen Jahnsen f.
Ole Frederiksen Vestre f.
Lars O. Hansen f.
Pedro Oudeman Sva Horta f.
Erik Samuelsen Qvarby f.
Lars Frederiksen Hordal f.
Gustavus Johannesen Aupian f.
Ole Amundsen Gundersen Brodhol f.
Ole Gundersen Tungen f.
Ole Eriksson Karsten f.
Petter Olsen Linn f.
Erik Albin Ogaard f.
Martin Amundsen Karsten f.
Ole Hans Gundersen Amundsen f.

Sondag Septingisima 27/61

Peder Eriksson Steffertorp f.
Erik Hendriksen Bastad f.
Erik Sjorsen Brodhol f.
Aune Olausen Lidgarden f.
Erik Amundsen Mastad f.
Torsten Olsen Kuller f.
Aune Amundsen Jahnsen f.
Anders Samuelsen Botvick f.
Johannes Amundsen Hordal f.
Gustavus Kristianus Kuller f.
Ole Johannesen Tungen f.
Jacob Olsen Linn f.
Johannes Amundsen Aupian f.
Kristian Olsen Vestre f.
Ole Hendriksen Solberg f.
Ole Johannesen Tungen f.
Marit Olsen fra Falmok, i Arentorp f.
Peder Pederen Morevaudek p. it.
Lars Amundsen Linn f.
Kristian Amundsen it. f.
Kristian Vestre f.
Erik Olsen Kuller f.
Eugenia Eriksson it.
Johannes Pederen Kuller.

SKATTEPANTING PÅ SLUTTEN AV 1800- TALLET

Elise Kvernbakken forteller.

Vil fortelle hvordan lensmannen pantet for skatt da jeg var barn. For en 65 år siden var loven enda slik som jeg forteller her.

Alle gårdene som hadde råd betalte sin skatt til rett tid også da. Men så måtte noen av de voksne barn være hjemme og hjelpe foreldrene. De hadde altså ingen lønn. Foreldrene hadde lite med penger, og syntes det var nok de betalte skatt for sitt hus, uten for de voksne barn. Men loven var slik at hvert voksent menneske som ikke hadde trengt kommunen, måtte betale skatt, hvis ikke kom det tre menn som vi kalte pantere. Det var underlensmannen og to andre. Disse gikk fra hus til hus, og var ikke skatten betalt kunne lensmannen med makt røve med seg ting av husets innbo til dekning av denne gjeld. Dette gjaldt om de var så fattige at de ikke kunne betale.

Kom lensmannen inn i et hus der voksne barn var skyldige, tok han det han trodde var deres klær. De kunne ikke ta foreldrenes eiendeler, som hadde betalt skatten. Det som panterne samlet inn ble det siden holdt auksjon på, og pengene lagt i kommunekassen.

Det er underlig å tenke på så gode og snille folk på skogen var den tid, men fikk et helt annet sinnelag da panterne kom inn. Det hendte iblandt det ble et mildt slagsmål mellom lensmannen og skatteskyldneren. De to som var med skulle stå som vitner for overlensmannen og lovens myndigheter at underlensmannen hadde gjort sin plikt i hvert hus, til det ytterste prøvd å ta deres innbo. De steder han ikke fikk noe, måtte han gå med uforrettet sak, og da ble det også skuls.

En pike av våre nærmeste naboer kom en gang til mitt hjem og fortalte at hun lå på kne og skurte golvet da panterne kom inn. Det var umalte golv omtrent alle steder den tid, og om å gjøre å vaske dem riktig hvite. De hadde strieforkle på seg for ikke å skitne seg til. Lensmannen nærmet seg kjolen hennes som hang på veggen og skulle til å gripe den. Piken reiste seg opp, tok strieforkleet av seg, viklet det sammen til en pisk og slo lensmannen om ørene med det så vatnet skvatt. "Men hva sa lensmannen da?" spurte min mor. "De gikk og sa ikke et ord," svarte piken. "De syntes nok synd på deg, og at det var urimelig å ta klærne på den måten," sa mor.

Så gikk panterne til en fattig familie der ingen hadde kunnet betale skatt. Det sto en skinnende blank kaffekjele av kobber som kokte på ovnen, og sendte sin friske kaffeduft ut i rommet. Lensmannen nærmet seg kjelen, og konen sprang til med et lite skrik, grep i kjelehanken på den ene siden og lensmannen på den andre. De kunne begge fått over seg brennende kaffe. Til slutt slapp lensmannen taket, og slaget var vunnet for den fattige konen.

Panterne gikk videre til en bondegård, hvor en sønn var hjemme som heller ikke hadde betalt skatt. Der fikk lensmannen øye på en ny ytterfrakk som sønnen med mye slit hadde skaffet seg. Han fikk tak i den, men gutten var sterk, og med besvær fikk han nappet den til seg. Gutten kom gråtende til mor og fortalte dette. Mor hadde akkurat kommet hjem fra besøk hos en skomaker hun var tante til. Han gjemte på trådsneller i forskjellige farver, og sendte dem til meg som leketøy. Jeg kalte dem kuene mine og trillet dem på golvet. Gutten trodde ikke noen hadde bruk for disse, og med en kniv skar han i stykker en av de fineste, mens han fortalte mor om kampen mellom han og lensmannen. Da han var gått, gråt jeg for kua mi like sårt som gutten for frakken sin.

En gang mens mor var småjente var hennes foreldre ute på arbeid, og den eldste bror hennes skulle passe huset. Gutten hadde ikke sett panterne før, for bestefar betalte alltid skatten, men denne gang hadde han forsømt seg. Panterne kom inn til gutten og spurte om alle disse krøttera her ute var deres. Gutten ble kry og fortalte at alt hørte dem til. Da sa lensmannen lurt: Vi skriver opp ei stor, blakk geit. Gutten i lynende fart utover jordet mens han ustanselig skrek: "Far kom, det er tre mann inne, og den ene skal ta den største geita vår". Bestefar visste hva det gjaldt og kom leende inn og betalte skatten. Men dyrere ble det fordi han ikke hadde betalt straks.

Avskrift ved Rudolf Bråten.

SLIT

I gamle stua ved Hørsjøbrua
der rotter trives og vokser fort.
Der veggelusen i halmen lurder,
der er det sjelden at noen skurer -
der dekkes gulvet av støv og lort.

Og folk det finnes i denne stua
som svetter varmt under vinterlua,
som treller hårdt for en kaffeskvett.
Når kvelden kommer, vi slitne kropper
da finner att våre kaffekopper
og sultne spiser til vi blir mett.

Når sult er stillet, og lampen tennes,
da blir det drøftet om det som hender -
vi taler ofte om politikk.
Forbanner disse som allting eier,
og kaller Stortinget "fillegreier",
det er vår vante og faste skikk.

Og hender det så at skyer revner,
da spår vi været av beste evner,
og stirrer opp i mot stjerners hær.
Nu vrimler verden av spåprofeter,
som kommer på at det finns kometer
som krytser jorden vår ganske nær.

Men natten kommer, og trette lemmer
seg gispende imot halmen klemmer,
til kamp påny imot veggelus.
Vi kan som gjennom en tåke høre
at noen mumler om vær og føre
men ute hører vi vindens sus.

Slik er livet ved Hørsjøbrua,
blant rotter, lus i den gamle stua.
Forbannet være hver trelldom slik.
Og natten svøper seg om vår pute,
mens stormen rasende pisker ute
i selsom blanding med rotteskrik.

Ole J. Jansrudvangen.

Dette diktet finnes bare i avskrifter som kan være litt forskjellige. Originalversjonen er sannsynligvis forsvunnet. Det spørs om ikke en linje i første vers er blitt borte.

Hørsjøbrua (Sundbrua) gikk over sundet der det munner ut i Søndre Hørsjøen. En av veiene mellom Skogen og bygda gikk her. Her lå det et sagbruk som brant opp, etter det ble Sunddamsaga satt opp.

Kometen som nevnes er sikkert Halleys komet, som var synlig i 1910. Den kommer forresten igjen i 1986.

Diktet og en liten omtale står også i Kvekua nr 6,

F.Å.

VANDRING VED SIKÅA

Søndag 23. september arrangerer laget vandring på tuftene av det gamle industristedet ved Sikåa.

Ole Torp vil guide oss.

Start ved Varalddammen klokka 10.00.

Det blir satt opp skyss fra Samvirke - laget klokka 9.45.

Etter vandringen samles vi til kaffeprat i en av brakkene der borte.

Styret.

Utgiver: Austmarka Historielag

Redaksjon og ekspedisjon:

Finn Åberg

Inkognito terr. 7 B

0256 Oslo 2

Tlf. 02/ 44 54 52

Medlemskap i laget koster 20 kr året.

Betales til

Austmarka Historielag

2224 Austmarka

Postgirokonto 3552056

Trykt i 150 eksemplarer.